

Nr 226.

Av herr Håstad m. fl., om vissa bestämmelser angående beska-
fenheten av valsedlar vid riksdagsmannaval och kom-
munala val.

Valhemligheten kan anses vara relativt väl skyddad i vårt land. Enligt vad erfarenheten visat finns det emellertid några luckor i vår vallagstiftning, varigenom valhemligheten kan äventyras. Vi syfta främst på det förhållandet att vallagarna icke stadga något om valsedlarnas storlek.

Om ett partis organisation låter göra sina valsedlar i ett annat format än det som vanligen brukas kan det hända att valförrättaren, då han lägger ned valsedelskuvertet i urnan, utan svårighet har möjlighet att avgöra, om kuvertet innehållit valsedel av nyss berörda typ eller någon annan. Särskilt vid kommunala val, då listorna kunna uppta många namn och en del listor äro spaltade, har det ej sällan hänt att sedlarna varierat så starkt i avseende å storlek, att det varit lätt att iakttaga vilken röstsedel väljaren använt. Då valkuverten äro så små ha vissa sedlar måst vikas ej blott en gång, något som ytterligare gjort valhemligheten fiktiv för valförrättaren. En skrupelfri valförrättare skulle kunna sätta i gång med påtryckningar mot röstande. Vetskapen om att sedlarna till följd av skillnaderna i storlek kunna röja valhemligheten har på sina håll skapat känslor av osäkerhet och obehag.

Att gällande lagstiftning icke kan hindra ett sådant tillvägagångssätt torde framgå av ett regeringsrättsutslag från år 1938 (se RÅ, not. 365). Vid val av kommunalfullmäktige i Kvänums socken hade använts valsedlar, vilka till sin storlek voro så varierande, att skillnaden var märkbar även sedan valsedlarna inlagts i valkuverten. Det anfördes i besvär över valet, att denna omständighet inverkat på valets utgång i det att många röstberättigade för-
anletts att utebli. Regeringsrätten lämnade emellertid besvären utan bifall.

Helt säkert äro de fall då någon särskild avsikt vid beställning av valsedlar eller någon organiserad röstningskontroll förekommit ganska fåtaliga. Det måste emellertid anses vara ett allmänt demokratiskt intresse att bestämmelser tillskapas som utesluta *varje* möjlighet att utöva röstkontroll. Lämpligast torde detta kunna ske genom att visst format fastställas för valsedlarna. Med hänsyn till att antalet namn på valsedeln normalt är större när det gäller kommunala val än riksdagsval torde sedlarnas storlek böra fastställas olika för olika slags val. Med tanke på rätten till röstsedelsförändelser torde det vara oundvikligt att enhetliga regler fastställas att gälla för hela landet för olika slags val. Valsedlarna böra lämpligen vara så stora att de dubbelvikta kunna läggas i dessa kuvert. En laglig reglering av röstsedlarnas format synes icke kunna medföra några olägenheter. För de väljare, som föredraga att själva förfärdiga sina valsedlar, behövs blott att ge sam-

ma storlek åt de blanka valsedlar, som jämlikt lag skola tillhandahållas i vallokalen. Då tryckerierna i sitt eget intresse måste vara de mest aktsamma, när det gäller att följa de regler som utfärdas, torde riskerna för att en ny kassationsorsak uppkommer vara praktiskt taget uteslutna.

Det synes vara förtjänt att överväga att även låta fastställa papperskvaliteten. Eljest kan det vara fara värt att skillnaden i papperets tyngd kan gör vinsten av ett enhetligt röstedelsformat illusorisk. Härvid är det dock tänkbart att det skulle räcka med en övre och en undre viktgräns, eftersom svårigheter kunna uppstå för tryckerierna att anskaffa samma papperssort.

Under återopande av vad ovan anförts anhålla vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t dels måtte under beaktande av de ovan anförda synpunkterna låta verkställa en översyn av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen samt av lagen den 6 juni 1930 om kommunala val i syfte att genom fastställande av enhetlig storlek på och standardiserad papperssort för röstedlarna skydda valhemligheten, dels måtte för 1952 års riksdag framlägga de förslag, som härav må föranledas.

Stockholm den 26 januari 1951.

Elis Håstad.

Karin Wetterström.

Jean Braconier.